

Bezák: Dovoľme dobru vstúpiť do nášho života

23. 12. 2015 <http://domov.sme.sk/c/20068473/dovolme-dobru-vstupit-do-nasho-zivota.html>

Kauza Roberta Bezáka sa za tri a pol roka vôbec nepohla. Napriek tomu hovorí, že od svojho odvolania bude mať prvé pokojné Vianoce.

V apríli vás prijal pápež František. Audiencia vzbudila na Slovensku veľké nádeje, mnohí vaši sympatizanti si mysleli, že budete rehabilitovaný. Aj vy ste žili v tomto očakávaní?

„Pripomenul by som aj verejnú audienciu 25. júna 2014, keď sa mi podarilo pápežovi Františkovi odovzdať list, v ktorom som ho prosil o pomoc. Už vtedy ma zamrzelo, že namiesto toho, aby mi ponúkol, že si ma vypočuje, ma odporučil na kardinála Ouelleta. Pre mňa to bol krok späť, veď na pápeža som sa obrátil práve preto, lebo všetky oficiálne možnosti som už vyčerpал, čo som mu aj pripomenul. Vedel som aj o tom, že kardinál Ouellet bol aktívnym účastníkom môjho odvolania, ale požiadal som ho, aby ma prijal. Rozhovor s ním mi pomohol pochopiť, že dôvodom bolo skutočne jedenásť otázok z Vatikánu. Kardinál Ouellet mi s plnou vážnosťou povedal, že sama osebe síce ani jedna z otázok nestačí na odvolanie, ale spolu všetkých jedenásť už áno. Keby som na ne vôbec neodpovedal, aj tak by som bol odvolaný, lebo to boli body obžaloby. Po tomto som už nemal veľké očakávania.“

Takže vás odvolali, pretože ste navštevovali telocvičňu, nosili rifle a v budove arcibiskupského úradu ste zriadili reštauráciu?

„Pre tých, ktorí na Slovensku pripravovali podnety na moje odvolanie, to boli dostatočné dôvody. Najzávažnejší bol, že som sa asi nepatrične správal k svojmu predchodcovi, lebo v cirkvi podľa všetkého platí pravidlo, že tí, ktorí boli na významných miestach, sú nedotknuteľní. Navštevovať telocvičňu je nebezpečné pre verejné sprchy, prísť medzi ľudí aj mimo náboženských podujatí je tiež nevhodné, ako aj vyberať si spolupracovníkov podľa vlastného uváženia. Ale najväčším previnením je mať vlastné projekty a chcieť mať jasno vo finančných záležitostiach. Dlhú som tomu nemohol uveriť, lebo som si myslel, že anonymné ohováranie nemôže vo Vatikáne zaväziť natoľko, aby po troch rokoch odvolali arcibiskupa. Dúfal som, že je to minimálne na diskusiu. Nie je – ak sa nájdú dostatočne vplyvní ľudia, ktorí sa na tom zhodnú.“

Dúfali ste ešte po tomto v stretnutie s pápežom?

„Prijatie u pápeža v apríli prekvapilo najviac mňa samého, lebo k nemu došlo za veľmi zvláštnych, až úsmevných okolností. Pozvánka prišla na meno kardinála Miloslava Vlka, ktorý požiadal už v septembri 2014 o audienciu pre mňa, a písalo sa v nej, že audiencia sa uskutoční 'vo veci Róberta Bezáka'. Ja som žiadne pozvanie nedostal, ale rozhodol som sa ísť do Ríma najmä preto, lebo v tých dňoch bol na oficiálnej návšteve Vatikánu prezident Andrej Kiska. Vedel som, že pred pápežom spomenie aj mňa, chcel som byť aspoň nablízku. Na druhý deň mal pápež František prijať kardinála Vlka, ktorého som sa rozhodol odprevadiť až na recepciu Apoštolského paláca. A tam sme sa dozvedeli, že pápež očakáva mňa. Napokon so mnou mohol ísť aj kardinál Vlk. Potešil som sa, že budem môcť hovoriť s pápežom, ale vzápätí som mal aj nepríjemný pocit, lebo som pochopil, že moje prijatie je skôr výsledkom zákulisných zámerov, ako úsilia riešiť situáciu, a spôsob prijatia nie je hodný Vatikánu. Aktéri to nechali natoľko na náhodu, že som tam vôbec nemusel byť. A v tom prípade by mohli tvrdiť, že som si nevážil možnosť stretnúť sa s pápežom.“

O audiencii Vatikán napísal, že bola len priateľským gestom pápeža a vôbec sa netýkala minulosti. Po pravidelnej návšteve u pápeža však už aj slovenskí biskupi hovorili, že pápež sa vás pýtal na okolnosti odvolania a sľúbil, že si preštuduje podklady. Ako to bolo?

„Rozprávali sme sa iba o mojom odvolaní. Vysvetlil som pápežovi, že nežiadam o návrat do úradu. Chcem len písomný dekrét o odvolaní a ujasnenie môjho mandátu ako emeritného arcibiskupa. On ma pozorne počúval, nepovedal, že dekrét nie je potrebný, že stačí ohlásenie v L'Osservatore Romano. Vyjadril poľutovanie, dokonca sa mi ospravedlnil za krivdy spôsobené cirkvou. Na záver si vypýtal moje telefónne číslo a sľúbil, že mi zavolá.“

Prešlo viac ako osem mesiacov a nezavola. Sklamalo vás to?

„Pápež bol poslednou inštanciou na zemi, na ktorú som sa ešte mohol obrátiť. Ale to, že mojou kauzou sa nikto nechce zaoberať, som pochopil už po liste zarmútenej Svätej stolice. Tí, ktorých sa to týkalo, zrejme informovali v týchto intenciách aj pápeža Františka. Tri mesiace po mojom prijatí sa ho jeden kardinál opýtal, ako to vyzerá s kauzou arcibiskupa Bezáka. Pápež mu povedal, že o tom už nechce hovoriť. Vtedy som si so smútkom v duši uvedomil, že z pohľadu Vatikánu sú dôležitejšie globálne témy: klimatické zmeny, svetový mier a chudoba. Problémy jeho priamych podriadených, ako som aj ja, môžu prísť na rad, až keď sa toto všetko vyrieši. A pritom je vraj pre cirkev dôležitý každý človek.“

Ako si teda máme vysvetliť vyjadrenia slovenských biskupov, že je vám pápež, a samozrejme s ním aj oni, zrazu ochotný pomôcť?

„Ako vyjadrenia pre upokojenie verejnosti, nič viac, lebo ja som žiadne konkrétne úsilie nepostrehol. S pápežom Františkom som bol 10. apríla, ak by chcel v mojej veci konať, už by to bol dávno urobil. Skutočne netuším, dokedy by som mal ešte čakať. Slovenskí biskupi sa držali známeho postoja, že oni len rešpektovali rozhodnutie pápeža. Kým ma neprijal pápež, ani jeden z nich sa o mňa nezaujímal – ak teraz tvrdia opak, nehovoria pravdu. To, že ma pozvali na púť do Šaštína, alebo mi posielajú cez médiá odkazy, nepovažujem za skutočný záujem o hľadanie riešenia. Všetky ich gestá a slová sú len mŕtve prísľuby bez skutkov. Slúžia iba na deklaráciu, že oni urobili všetko, čo mohli, to ja som príliš hrdý a tvrdohlavý. Nie som, len pochybujem o úprimnosti úmyslov, lebo prešlo príliš veľa času. Čokoľvek by mi ponúkli, už by to nebolo pre mňa, ale pre nadobudnutie ich strateného pokoja.“

Písali ste mnohým kompetentným, žiadali o pomoc viacerých kardinálov vo svete, dvakrát ste sa stretli s pápežom. Kedy nastala tá chvíľa, keď ste si uvedomili, že už to nemá zmysel?

„Čím vážnejšie človek berie svoje povolanie, tým ťažšie je pre neho prijať, že nič nemôže urobiť preto, aby v ňom mohol pokračovať. A tí, ktorí by niečo urobiť mohli, nechcú. Vlni som bol za kardinálom z Perugie, ktorý je osobným priateľom pápeža Františka a na konci nášho rozhovoru mi povedal, že ma síce chápe, ale osobne sa v tom nechce angažovať. Vtedy som si začal uvedomovať, že som zostal sám a nemám šancu dovolať sa spravodlivosti. Ale bol to náročný proces, kým som si pripustil, že mám len dve možnosti: buď zostanem zajatcom tejto krivdy alebo sa budem usilovať nájsť vlastnú cestu.“

Aký význam mal v tomto procese ročný pobyt v kláštore v talianskom Bussolengu?

„Bussolengo nebolo miestom, kde by sa mohla riešiť moja ďalšia existencia. Tým, že som tam išiel, som urobil ústretový krok voči svojim nadriadeným, a myslel som si, že keď budem fyzicky bližšie Vatikánu, skôr sa dostanem k pápežovi. Ale keď som videl, že ak by to záviselo len od kompetentných, pokojne by som tam mohol aj dožiť, vrátil som sa domov. Iste, mnohí majú o kláštoroch romantické predstavy, a teraz by mi oponovali, prečo sa mi nepáčil život v tichosti, rozjímaní a v službe starším spolubratom. Nuž preto, lebo tomu chýbal osobný vnútorný zmysel. Priemerný vek šiestich kňazov v kláštore bol 84 rokov, všetci moji spolubratia tam prišli v pokoji prežiť čas, ktorý im zostal. Nečakali nové výzvy, nemali záujem o vonkajší svet. Pre mňa v 54 rokoch ešte nebolo čakanie na smrť dostatočným programom.“

Bolo to v určitom zmysle oslobodenie, keď ste si uvedomili, že už nemáte na čo čakať?

„Skôr bolestné zmierenie s nezmeniteľným, ale v konečnom dôsledku aj to prináša pokoj. Čítam mnohé komentáre, ako by som sa mal zachovať, s akou pokorou sa opäť zaradiť a zužitkovať svoje talenty, ale chýba mi v tom všetkom úcta k ľudskému osudu. Ako keby som mal na všetko, čo sa stalo, jednoducho zabudnúť len preto, aby bol v slovenskej cirkvi opäť pokoj a jednota. Ale k zdanlivému pokoji, ktorý sa zakladá na tom, že sa problémy zametú pod koberec a poprie sa dôstojnosť človeka, ja nebudem prispievať.“

Potom však zostáva už iba vytvoriť si vlastný život.

„Aj zo strany tých, ktorí ma podporovali, vnímam isté očakávanie, že by som sa nemal vzdať. Mal by som ďalej vypisovať, prosiť, klopať, a raz to iste príde. Lenže pre mňa je každý deň dôležitý, lebo to je môj život. Viac ako tri roky som venoval čakaniu, je čas na zmenu. Sledoval som, ako sa s podobnými trápeniami vyrovnávali iní ľudia, a videl som, že niektorí boli schopní zmeniť aj krajinu, v ktorej dovtedy žili, aby mohli začať nový život. Kdesi hlboko v nich tá trauma zanechala stopy, ale nové výzvy im pomáhajú ísť ďalej. V toto dúfam aj ja.“

Aké by to mali byť výzvy?

„Keď som sa rozhodol byť kňazom, myslel som si, že v tejto službe prežijem celý svoj život. Je ťažké v 55 rokoch preformátovať svoju osobnosť a uveriť tomu, že budem schopný robiť aj niečo iné. Ale ak som sa za posledné tri roky niečo naučil, tak to, že slúžiť dobru možno aj inak ako z úradu biskupa. Dlhé roky som sa venoval morálke a etike, azda v tejto súvislosti ešte budem mať ľuďom čo povedať.“

Za posledných tri a pol roka ste cirkev ako inštitúciu spoznali možno lepšie ako za 35 rokov kňazstva. Ako ju vidíte dnes?

„Aj túto inštitúciu tvoria ľudia, a správy z Vatikánu svedčia o tom, že sú takí hriešni ako my ostatní. Chybou je, že cirkev nemá vytvorený mechanizmus kontroly zvonka, a mnohí, ktorí sa v nej dostali vysoko a získali významné práva, zabúdajú na zodpovednosť. Počul som aj také vyjadrenie z Vatikánu, že oni môžu všetko a nemusia nič, ako keby cirkev bola už taká svätá, že nepotrebuje byť ani kontrolovaná. Pritom vo vatikánskej banke sa začal ozdravný proces až potom, keď s ňou prestali obchodovať svetské peňažné inštitúcie, na pedofilných kňazov upozornili obeť, na prepychový životný štýl kardinálov novinári. Cirkev začala hľadať riešenia až vtedy, keď sa problémy prevalili. Je pravda, že nemusí ľuďom skladať účty, ale práve v tom je nebezpečenstvo, že niektorí jej predstavitelia zoberú právo do vlastných rúk. A namiesto toho, aby sa zamysleli nad kritikou, súdia tých, ktorí ich na chyby upozorňujú.“

Bolo to tak aj vo vašom prípade.

„Uvedomil som si to v plnej miere vtedy, keď som získal informácie, akí významní preláti boli zainteresovaní do toho, aby sa informácie o finančných tokoch z nadácie Edwarda Garbu od New Yorku až po Rím nedostali na verejnosť. Prešetrenie môjho odvolania je v právomoci ľudí, ktorí to všetko spustili, a to je začarovaný kruh. Aj na sekretariáte Svätej stolice boli takí hodnostári, ktorí sa ozvali, že takto sa predsa biskupi neodvolávajú, ale tým sa to skončilo. Po čase každý pochopil, že ak si nechce poškodiť, musí to nechať tak.“

Rok ste žili v provizóriu na Slovensku, rok v Bussolengu a rok bývate u sestry v Bratislave. Máte už predstavu, ako budú vyzeráť ďalšie roky?

„Nerobím si plány na dlhý čas. Keď som sa stal kňazom, zaviazal som sa voči Kristovi, nestaral som sa o to, aby som bol materiálne zabezpečený. Teraz som nútený uvažovať o svojej ďalšej existencii, tak ako kedysi za komunizmu kňazi bez štátneho súhlasu. Viem už iste, že to bude v civilnom priestore a v kruhu tých, ktorí sú mi najbližší. Ako kňaz som žil pre spoločnosť veriacich, mojím zázemím bola inštitúcia cirkvi. Teraz je tým zázemím rodina, a v duchu štvrtého prikázania cítim povinnosť postarať sa o svojich rodičov. Veľmi ich poznačilo, čím museli prejsť po mojom odvolaní a nastal čas, aby som im to aspoň sčasti vynahradil.“

Kňazi žijú medzi ľuďmi a predsa osamotení. Ako sa vám darí po toľkých rokoch začleniť do civilného života?

„Objavujem krásu a náročnosť osobných vzťahov, učím sa byť s tými, ktorých mám rád. Je to občas ťažká skúška, lebo veľkosť lásky nepreverujú vznešené okamihy, ale každodenné trenice. Svet nás učí tomu, ako treba robiť veľké projekty, skvelú kariéru a realizovať sa za každú cenu, ale myslím si, že prílišná aktivita je často únikom zo všednej reality. Je oveľa náročnejšie a krajšie prežiť každý deň tak, aby sme boli dobrí k tým, ktorí sú pri nás. Ja sa teraz budem usilovať o toto, a dúfam, že aj v mojom živote nastane pokoj všedných dní.“

Preverili udalosti a poznania posledných rokov aj vašich priateľov?

„Niektorých odradilo, že som nereagoval na každú výzvu, neprijal každé pozvanie, ale necítil som sa na to, aby som bol všade stredobodom pozornosti. Boli aj takí, ktorým stačilo, že počuli o mne nepodložené správy z anonymných zdrojov, a prijali ich bez toho, aby sa ma na to spýtali. Tá nevyslovená pochybnosť sa ma dotkla, ale o to viac si cením tých, ktorí pri mne vytrvali.“

Mnohí z tých, ktorí vás podporovali, si môžu vysvetliť vaše rozhodnutie stiahnuť sa z verejného života tak, že ste rezignovali.

„Prijať realitu nie je rezignácia, treba na to veľmi veľa sily. Uvedomil som si, že mnohí síce vo mne videli symbol, ale každý podľa vlastnej predstavy. A ja by som mal všetkým tým predstavám vyhovieť: od poslušného kňaza, ktorý s pokorou prijme poníženie, až po zaniateného bojovníka za zmenu pomerov cirkvi. Ani v jednej z týchto úloh som sa nenašiel, lebo zmyslom môjho života nikdy nebolo stať sa idealizovaným symbolom. Mnohí mi vyjadrujú spoluúčasť a podporu, a ja som za to vďačný, ale na lútosť a prajnosť nemôžem stavať svoju budúcnosť. Nikomu som do osobného života nezasiahol do takej miery, aby som sa tým musel cítiť viazaný a pýtať sa, čo mám robiť. Viem, že niektorí sú sklamaní, ale budú musieť prijať, že chcem žiť seba samého.“

Toto budú štvrté Vianoce od vášho odvolania. Aké boli predošlé tri?

„Prvé som prežil ako vo zvláštnom sne, nemohol som uveriť, že po toľkých rokoch kňazstva sedím doma s rodičmi, ako keď som bol malý chlapec. Vianoce v Bussolengu boli veľmi pochmúrne a ťažké. Bol som tam len tretí týždeň, dúfal som, že sviatočná atmosféra mi pomôže zvyknúť si, ale práve tá tam chýbala. Minulý rok som sa na Vianoce vrátil domov, a ešte stále som žil v očakávaní, že hádam sa niečo pohne. Teraz už nečakám a ani nechcem od kompetentných nič, takže tieto Vianoce budú aj pre mňa novým začiatkom. Cítim, že som na to pripravený, nastúpil som na novú cestu a už sa neobzerám za seba.“

Pre kňaza sú Vianoce vecou služby veriacim. Dá sa po toľkých rokoch preladiť na ich civilné prežívanie?

„Ako kňaz som vo vianočnom čase sponedoval ľudí, pomáhal pri výzdobe kostola, slúžil omše. Teraz som súčasťou rodinných príprav. Je to zjednodušenie života, ale aj na tejto jednoduchej úrovni sú Vianoce radosťou z Božieho narodenia. Kým sa o túto radosť môže človek podeliť so svojimi najbližšími, sviatok nestráca svoje čaro.“

Počuť aj hlasy, či vôbec máme právo oslavovať Vianoce, keď vo svete zúria vojny, treba sa obávať teroristických útokov, milióny ľudí utekajú zo svojich domovov. Mala by kresťanská časť sveta tieto Vianoce prežiť inak, v tichosti, bez svetiel?

„O čo je horšie vo svete, alebo aj v osobnom živote, o to viac potrebujeme aspoň malú iskierku nádeje. V akomkoľvek trápení musíme mať toľko sily a odvahy, aby sme dobrou dovolili vstúpiť do nášho života, inak nás zlo zničí. Aj slabý lúč svetla, ktorý prenikne cez bezútešnú tmu, stačí, aby človek uveril, že noc sa končí. Vianoce sú takým božím lúčom svetla, nesmieme sa ich vzdať, lebo keď už nebudeme mať ani to malé svetielko nádeje, prideme o všetko.“